

ДОКАЗНА ВРЕДНОСТ НА ИЗЈАВИТЕ ДАДЕНИ НА ПОЛИЦИСКИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ

1.01 Изворна научна статија
УДК 351.74:343.14
351.74:343.985

Апстракт

Авторот во трудот критички ги анализира одредбите од Законот за кривичната постапка што овозможуваат различен третман и доказна вредност на материјалните наспроти вербалните докази прибавени од правосудната полиција. Дава краток приказ на решенијата во другите држави, вклучително и на практиката на Европскиот суд за човекови права околу прифатливоста на вербалните докази обезбедени од полицијата. Законското решение во овој дел кај нас не е променето повеќе од 50 години. Со конкретните предлози што ги дава во трудот, авторот сака да поттикне дебата во насока на подобрување и приспособување на македонската кривична постапка кон новите правни текови.

Клучни зборови: правосудна полиција, изјави, службени белешки, доказна вредност, Закон за кривичната постапка.

1. Вовед

Активноста на органите на прогонот започнува по добиена информација за сторено кривично дело (натаму к. д.). Услов одговорниот сторител да одговара за направеното е правосудната полиција и јавното обвинителство да откријат што се случило и да обезбедат докази со кои случајот успешно ќе го презентираат пред суд.

Во процесното право постојат повеќе поделби на доказите. Една од позначајните е таа што ги дели на вербални (обвинети, сведоци, вешти лица) и материјални (исправи, документи, предмети, електронски докази и сл.). Правосудната полиција има право и обврска да прибавува докази. Притоа треба строго да ги почитува законските барања и процесните форми,² зашто доказите прибавени на незаконит начин или со кршење на слободите и правата утврдени со уставот, законот и меѓународните договори се незаконити докази, па тие, а и доказите произлезени од нив, нема да може да се користат во кривичната постапка и врз нив нема да може да се заснова судска одлука.

---

¹ Адвокат во Адвокатското друштво ТРПЕНОСКИ Скопје.

² Средствата и начинот на барањето и утврдувањето на вистината во кривичната постапка не се произволни ниту инцидентни. Напротив, може и смее да се употребуваат само оние средства што се предвидени во ЗКП и само низ форми утврдени со закон... Истражните дејствија, како и сите процесни дејствија се преземаат под законски утврдени услови во пропишана форма и со определена содржина. Од една страна, тоа е предуслов дејствието да ги произведе правните последици поради кои е преземено, а, од друга страна, претставува гаранција за правната сигурност – Матовски, Никола/Бужаровска-Лажетиќ, Гордана/Калајчиев, Гордан, Казнено процесно право, Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, 2009, стр. 16, 55, 179.

Нашиот Закон за кривичната постапка прави разлика во прифатливоста на доказите што полицијата ги обезбедува во зависност од тоа дали станува збор за материјални или за вербални докази. Материјалните начелно ги прифаќа, а вербалните начелно ги забранува. Забраната полицијата да испитува лица во својство на обвинети, сведоци или вештаци очигледно е во конфликт со основната цел на постапката предвидена во чл. 1 од ЗКП/10, никој невин да не биде осуден, а на сторителот на к. д. да му се изрече соодветна кривична санкција. Имено, колку повеќе докази има во предметот, толку поголема ќе биде веројатноста целосно и правилно да се утврди фактичката состојба. Зошто тогаш постои ваква дистинкција? Или, поинаку кажано, зошто постои недоверба во полицијата, па не ѝ се дозволува да обезбедува вербални докази со полна доказна сила, наспроти материјалните кај кои нема таква ограда.

Во овој труд ќе се обидеме да ги одгатнеме причините за оваа разлика, ќе направиме краток увид во странската практика и на крајот ќе го изнесеме нашето гледиште за прашањето дали постојното законско решение е оправдано или не е оправдано.

2. Материјални докази

Материјалните докази правосудната полиција најчесто ги обезбедува преку увид, претрес, преглед и одземање. Самите овие не се докази, туку се истражни дејствија за прибавување докази.

Увидот се врши на телото на обвинетиот или на други лица, на предмети или на местото каде што е сторено к. д. со цел органот преку сопствено забележување да утврди факти што се значајни за кривичната постапка. Увидот го врши јавниот обвинител како истражен орган, а по негово овластување, и правосудната полиција (на пр. на места на сообраќајни незгоди). За увид не е потребен судски налог, полицијата *ex lege* е овластена да пристапи на местото каде што е извршено к. д.³

Со претресот детално се истражуваат простории, лица и предмети ако постои веројатност таму да се најдат траги на к. д., предмети што се важни за кривичната постапка или лица по кои се трага. Со претресот, затворените простории недостапни за окоото стануваат видливи. Освен она што јасно се подразбира дека спаѓа во претрес, како што е отворање и пребарување недвижности (сосе мебелот во нив), на подвижни предмети (вклучително и нивно расклопување) или на лица (вклучително и на облеката, обувките, ранците, чантите што ги носат), тука влегуваат и проверките на телесните шуплини, како и снимањето со медицински технички средства (на пр. рендген-апарати за пребарување лица или предмети при влез во јавни установи, аеродроми и сл.). За претресот се значајни овластувањето за претрес и начинот како се врши. По правило, претресот го извршува правосудната полиција, а за да може легално да го направи, потребно е да има овластување од судот⁴ или законот.⁵

³ Чл. 193 и 233 од ЗКП/10; Така било и порано, само што тогаш увидот го вршел истражен судија, а при опасност од одлагање МВР, кое во такви ситуации можело да нареди и вештачење – чл. 143 од ЗКП/53, чл. 29 (142) од ЗИД/67 на ЗКП/53, чл. 154 од ЗКП/77 и чл. 147 од ЗКП/97.

⁴ Чл. 181, 188, 189 и 294 од ЗКП/10; Претходно претрес на дом, други простории и лица по ЗКП/48 наредувал ЈО или МВР, по ЗКП/53 судот или МВР, додека, пак, по 1967 г. само судот – чл. 146 и 147 од ЗКП/48, чл. 200 и 201 од ЗКП/53, чл. 47 (201) од ЗИД/67 на ЗКП/53, чл. 206 и 207 од ЗКП/77 и чл. 198 и 199 од ЗКП/97.

⁵ Чл. 193 од ЗКП/10 ја овластува полицијата да изврши претрес на дом или лице без судска наредба: 1) ако држателот на домот се согласува со тоа, 2) ако таму се наоѓа лице, кое по наредба на суд треба да се притвори или присилно да се доведе, 3) поради лишување од слобода на сторител, кој е затечен при извршување на к. д., кое се гони по службена должност и 4) на место каде што е извршено к. д. заради вршење увид; Слични

Со одземањето, подвижните предмети се одземаат со или без судска наредба. Токму тоа е и основната цел на претресот – да се пронајдат и да се одземат предмети што според КЗ треба да се одземат (на пр. наркотични средства) или такви што може да послужат како доказ во кривичната постапка (на пр. сметководствена документација). Судот е тој што во сите ситуации треба да даде наредба за одземање, иако постојат и исклучоци, па полицијата може, ако постои опасност од одлагање, и без наредба привремено да одземе предмети за кои постојат основи за сомневање дека се предмети на к. д.⁶

За разлика од претресот, кој е формално истражно дејствие што се презема под строго определени услови и на строго определен начин со цел откривање предмети важни за кривичната постапка, прегледот е неформално, често превентивно дејствие. Полицијата, по добиено сознание за сторено к. д. што се гони по службена должност, законски е должна да ги преземе потребните мерки за пронаоѓање на сторителот или соучесникот со цел откривање и обезбедување на трагите на к. д. и предметите што може да послужат како доказ, како и да ги собере сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешно водење на кривичната постапка. Така, на полицијата не ѝ треба наредба од суд или од обвинител за: 1) да сопре, да легитимира и да изврши потребен преглед на лица, превозни средства и багаж, 2) да го ограничи за неопходно потребно време движењето на лица и превозни средства на определен простор, 3) да преземе потребни мерки заради утврдување на идентитетот на лицата и предметите, 4) во присуство на службено или одговорно лице да изврши преглед на определени објекти и простории на државни органи, институции што вршат јавни овластувања и други правни лица и да оствари увид во нивната документација, 5) да распише и да спроведе потрага за лица и ствари.⁷ Прегледот под „1“ и под „4“ може да се изврши врз лица, возила, багаж и простории, и подразбира нивна проверка исклучиво со помош на сетилата за вид, слух и мирис, без да се отвораат предметите и затворените површини за да се направи видливо нешто што не е видливо.

Полицијата кај нас генерално има *ex lege* овластување за зафатите во човековото тело, кои не значат повреда на привилегијата против самоинкриминација. Така, за фотографирање на осомниченото лице, за вршење телесен преглед на него или на други лица, за земање крв и други лекарски дејства, за земање отпечатоци од папиларните линии од прстите и дланките и биолошки материјал за ДНК-анализа од осомничениот и од други лица за кои постои веројатност дека дошле во допир со одделни предмети, не е потребно судско одобрение ниту согласност на лицето.⁸ Ова е во согласност со практиката на ЕСЧП,

---

решенија имаат Англија и Србија – види Крапац, Davor, *Engleski kazneni postupak*, Pravni fakultet u Zagrebu, 1995, стр. 122–123 (за Англија) и Delibašić, Veljko/Mikić, Jasmina/Marinkov, Vladimir/Orović, Miro, *Priručnik veštine zastupanja u krivičnom postupku: za advokate*, Amerikanska Advokatska Komora, Skopje, 2019, стр. 64 (за Србија).

⁶ Чл. 194 и 196 од ЗКП/10; Претходно вакво овластување давале чл. 143 и 205 од ЗКП/53, чл. 29 (142) и 49 (205) од ЗИД/67 на ЗКП/53; чл. 151, 154 и 211 од ЗКП/77 и чл. 142, 147 и 203 од ЗКП/97.

⁷ Чл. 276 од ЗКП/10; Сите посочени дејствија МВР можела да ги преземе по чл. 151 од ЗКП/77 и чл. 142 од ЗКП/97, а дел од нив по чл. 143 и 144 од ЗКП/53, чл. 29 (139 и 140) од ЗИД/67 на ЗКП/53 и чл. 7 (140) од ЗИД/73 на ЗКП/53.

⁸ Чл. 249 и 277 од ЗКП/10; АС Штип КЖ. бр. 328/19 од 4.12.2019 г. – не е незаконито земањето примероци од осомничениот заради ДНК-анализа и нивно споредување со биолошките траги земени од жртвата на к. д. силување без за тоа да постои наредба од ЈО или одлука на суд; Само земањето примероци за спроведување на ДНК-анализа претставува новина во ЗКП/10, додека, пак, другите МВР можела да ги преземе и според постарите закони – чл. 247 од ЗКП/53, чл. 29 (140) од ЗИД/67 на ЗКП/53, чл. 152 и 259 од ЗКП/77 и чл. 143 и 251 од ЗКП/97; И во Германија ЈО или полицијата можат без одлука на суд да го фотографираат обвинетиот, да му земат отпечатоци од прсти, да востановат идентитет – Крапац, Давор/Камбовски, Владо/Калајџиев,

според која во кривичната постапка е дозволена употреба на материјални докази што постојат независно од волјата на осомничениот, а кои може да се добијат од него со дозволени принудни мерки, како што се документи прибавени со наредба, здив, крв, плунка, урина, коса, гласовни примероци, телесни течности и ткиво за целите на ДНК-тестирање.⁹

Произлегува дека прегледите, земањето крв, ДНК или други лекарски дејства може да се преземат не само спрема обвинетиот, туку и спрема жртвите и потенцијалните сведоци, вклучително и од сведоците ослободени од сведочење.¹⁰ Слични решенија имаат српското и хрватското право, со тоа што во Хрватска, лицето ослободено од должноста за сведочење има право да одбие да даде биолошки материјал заради ДНК-анализа, поради што ова мора да се поучи и од него да се побара согласност за земање примерок. И во Германија, привилегираниот сведок може да одбие телесен преглед со кој ќе може да се обезбедат докази против обвинетиот и мора да биде поучен за ова свое право.¹¹

Горните дејства што може да ги преземе полицијата не се спорни. Не е спорно и тоа дека полициските извиди прво што треба да обезбедат се информации значајни за насочување на истрагата за одредено дело кон конкретно лице, но тоа не ги лишува материјалните докази од употребна вредност. Полицијата *ex lege*, значи без судски налог е овластена да ги врши горните дејствија и доколку притоа најде доказ за к. д., тој бездруго ќе може да се употреби во последователната постапка. Законот дозволил што таа може, а што не може да прави без судски налог, така што она на што ја овластил не може да се смета за незаконито дејствие, а прибавениот доказ за незаконит доказ. Битно е полицијата да ја почитува законски дозволената процедура по основ (кога може да прави нешто) и по обем (начинот како треба да го прави тоа).

Заклучокот е дека ако правосудната полиција работи законито, прибавените материјални докази се употребливи пред суд. Но, тоа не е така со вербалните докази, односно таа воопшто нема право по закон да прибавува вербални докази. Вербалните докази се територија што е надвор од нејзиниот домен на работа.

3. Вербални докази

Не постои и не треба да постои човеково право, да не се биде истражуван од органите на прогонот. Никој не може да очекува дека полицијата нема да истражува к. д. Секаде полицијата прибавува материјални докази со помош на истражните дејствија опишани

Гордан/Бужаровска, Гордана, Стратегија за реформа на казнено право, Министерство за правда на Република Македонија, Скопје, 2007, стр. 40; Во Австрија, пак, за земање крв од осомничен (на пр. по сообраќајна незгода), нужна е негова согласност. Тоа создава проблеми во практиката бидејќи забрането е земање крв за криминалистички цели од несвесно лице, па ваквото законско решение се критикува од научната јавност – Schmoller, Kurt, Aktualno stanje austrijskih kaznenoprocenih reformi, HLJKPP broj 1/2004, Zagreb, стр. 254–255.
⁹ Saunders v. United Kingdom, A. no. 19187/91, 17.12.1996, § 69; Tirado Ortiz and Lozano Martin v. Spain, A. nos. 43486/98, 15.6.1999, § 1; J.B. v. Switzerland, A. no. 31827/96, 3.5.2001, § 68; Schmidt v. Germany, A. no. 32352/02, 5.1.2006, § 2; Jalloh v. Germany, A. no. 54810/00, 11.7.2006, § 102, 110, 112; P.G. and J.H. v. the United Kingdom, A. no. 44787/98, 25.9.2001, § 59-60, 62, 80.

¹⁰ Така и Vasiljević, Tihomir/Grubač, Momčilo, Komentar Zakona o krivičnom postupku treće dopunjeno izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1987, стр. 446 (BCX 612/61 и 460/70).

¹¹ Delibašić/Mikić/Marinkov/Orović, 2019, стр. 63 (Србија); Крапас, Davor, Kazнено procesno pravo Prva knjiga: Institucije V. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2012, стр. 350-351 и Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Zagreb, Priručnik za rad državnih odvjetnika: Drugo izdanje, 2011, стр. 379 (Хрватска); Bradley, Craig M., The Exclusionary Rule in Germany, Harvard Law Review, Vol. 96, Iss. 5, 1983, стр. 1060 (Германија).

погоре и дотука решението во различните правни системи е идентично. Разликите се на друго место.

Ако го проследиме развојот на ексклузивските правила, може да заклучиме дека тие прво се развиле во државите на традицијата *common law*, и тоа во однос на вербалните докази. Така, кога се во прашање доказите во Англија, долго време важело правилото на обичајното право според кое сите веродостојни и релевантни докази биле прифатливи во суд, независно од начинот на нивното прибавување.¹² Незаконитоста во прибавувањето на доказот не играла улога за одлуката за негово прифаќање сè додека не влијаела врз неговата точност. Затоа, по правило, не биле исклучувани материјалните докази, зашто ретко кога начинот на обезбедување влијае врз нивната веродостојност.¹³

Со вербалните докази било поинаку. Изјавите дадени во полиција биле прифатливи само ако биле доброволни, зашто се сметало дека отсуството на слободна волја можело да ги направи неточни. А, неверодостојна изјава може да биде основ за погрешна пресуда што, од своја страна, влијае врз правичноста на постапката. Отсекогаш во Англија правичноста се гледала како правило чија цел е обезбедување правилна одлука сфатена во материјално-правна смисла, а не како независен процедурален принцип. Без оглед на тоа како биле прибавени доказите, постапката ќе биде правична ако одлуката е исправна, така што докази обезбедени и со к. д. не ја прават неправична ако фактите што ги сервираат се вистински одраз на реалноста. Во тој контекст, според *common law*, прифатливоста на вербалните докази зависела од доброволноста, имено, „признанијата не смее да се прифатат како докази освен ако се доброволни“.¹⁴ А, доброволноста подразбира да не бидат добиени со принуда, закана или ветување од полициските служби насочени кон добивање на изјавата. Се сметало дека изјавите добиени со вакви методи се несигурни, со големи шанси да бидат неточни, па ако одлуката се базира врз нив, може да дојде до големо потфрлање на правдата. Првите познати одлуки во системот на *common law* што ги исклучувале изнудените признанија како неверодостојни датираат од XVIII век.¹⁵

Под нелегални методи на полициско испитување вообичаено се мисли на тортура, закани, учени, ветувања погодности, исцрпувачко испитување дадено при незаконски притвор итн. Сега за ваквите изјави, барем на нормативно рамниште, секаде постои обврска за задолжително издвојување. Така е, на пр., според практиката на ЕСЧП, во САД, Англија,

---

¹² Bradley, Craig M., Mapp Goes Abroad, *Case Western Reserve Law Review*, Vol. 52, No. 2, 2001, стр. 375; Thaman, Stephen C., *Constitutional Rights in the Balance: Modern Exclusionary Rules and the Toleration of Police Lawlessness in the Search for Truth*, *University of Toronto Law Journal*, v. 61, 2011, стр. 694; Amar, Akhil Reed, *Fourth Amendment First Principles*, *Harvard Law Review*, Vol.107, No.4, 1994, стр. 789 – ексклузивата не е и никогаш не била британско правило.

¹³ Leatham (1861) 8 Cox CC 498, at 501 – „не е битно како си ги добил доказите, и да си ги украде, тие би биле прифатливи како докази“; Jones v. Owen (1870) 34 JP 759, at 760 – „мислам дека би била опасна пречка во спроведувањето на правдата ако држиме бидејќи доказите биле прибавени со нелегални средства тие да не може да бидат употребени против страната обвинета за к. д.“ (прибавени со незаконит претрес) – цитирани кај Biçak, A. Vahit, *A comparative study of the problem of the admissibility of improperly obtained evidence* (PhD thesis), *University of Nottingham*, 1995, стр. 49, 104 и кај Belanger, Robert E., *Judicial Decision Making and the Exclusionary Rule*, *Texas Review of Law & Politics*, Vol.21, No.1, 2016, стр. 86–87.

¹⁴ Biçak, 1995, стр. 233, 245-246 ги посочува White (1741) 17 How. St. Tr. 1079 или R. v Warickshall (1783) 1 Leach C. C. 263 – признанието изнудено од умот преку надежта од ласкањето или стравот од тортурата е толку сомнително кога треба да се смета како доказ за вина што никаква вредност не треба да му се признае (цитат од Варикшал).

¹⁵ Трпеноски, Леонид, *Незаконити докази во кривичната постапка* (докторски труд), *Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје*, 2024 г., стр. 320, 360.

Ирска, Австралија, Канада, Германија, Кина, Швајцарија, Белгија, Данска, Франција, Холандија, Хрватска, Србија, Јужна Африка, Тајван, Јужна Кореја, Сингапур, кај нас итн. Бидејќи реакцијата спрема изјавите прибавени на толку манлив начин горе-долу секаде е иста, тие не се предмет на интерес на овој труд. Она што овде нè интересира е дека, споредбено гледано, ретко каде постои забрана за полицијата воопшто да не може да прибавува вербални докази. Генерално, правилото е полицијата да го информира осомничениот за што го сомничи, да го поучи за неговите права (да молчи, на бранител), овој може доброволно и интелегентно да се откаже од некое или од сите нив, по што полицијата има право да го испита за конкретниот настан што го истражува.¹⁶

Како покаракарактеристични што се издвојуваат од генералното правило се Шкотска и Италија. Во Шкотска постои *per se* правило според кое полициските службеници немаат право притворски да ги испитуваат осомничените, а нивните изјави дадени во полиција, кои се последица на такво испрашување, не се прифатливи како доказ во судска постапка.¹⁷ Правилото не спречува осомничениот самоиницијативно и доброволно да признае дело или со свои зборови да го опише настанот, туку полицијата не смее по примерот на вкрстеното испрашување него да го распитува за да го добие она што го сака од него, бидејќи признанието добиено како резултат на такво испитување е недозволено. Во Италија, за вербалните докази карактеристично е тоа што обвинетиот мора во секоја фаза од постапката, почнувајќи од почетокот на истрагата, да има избран или именуван бранител.¹⁸ Затоа, изјавите што осомничениот ги дал во полиција и пред ЈО ќе имаат доказна сила само ако претходно бил поучен за правата на молчење и за правна помош и ако бил присутен бранител кога ги дал.¹⁹ Оттука, ако обвинетиот спонтано почне да дава изјава, мора да биде прекинат и поучен за своите права, а во секој случај мора да му се обезбеди бранител, бидејќи признание дадено во отсуство на бранител не се признава како доказ во постапката. Таквите изјави се вадат од досието и може да се користат само во истражни цели или за дискредитација, а нема забрана за употреба на деривативните докази откриени преку нив.²⁰

Кај нас, според чл. 279 ст. 7 од ЗКП/10, полицијата нема право да прибавува изјави од осомничени што би имале доказна вредност во суд.²¹ Затоа не постои богата судска практика како во САД или во Англија, каде што изјавите што осомничениот ги дал во

¹⁶ Трпеноски, 2024 г., стр. 163–181, 195 (САД), стр. 237–314 (ЕСЧП), стр. 316–361 (за другите држави).

¹⁷ Chalmers v. HM Advocate [1954] JC 66 или Codona v. HM Advocate 1996 SCCR 300 кај Mirfield, Peter, Silence, Confessions and Improperly Obtained Evidence, Oxford University Press Inc., New York, 1997, стр. 339–343.

¹⁸ Chiavario, Mario, Private parties: the rights of the defendant and the victim во European Criminal Procedures, editors Delmas-Marty, Mireille/Spencer, J. R., Cambridge University Press, 2005, стр. 565; Бужаровска, Гордана/Ре, Дејвид/Карнавац, Мајкл Г., Истражни дејствија: прирачник за практичари, OSCE, Скопје, 2010, стр. 49.

¹⁹ Бужаровска/Ре/Карнавац, 2010, стр. 49, 56 – разговорот се снима на аудио и видеолента; Види и Thaman, Stephen C., Miranda in Comparative Law, Saint Louis University Law Journal, Vol. 45, No. 2, 2001, стр. 592–593, 604 – неинформирањето за правото на молчење нужно не води кон ексклузија ако обвинетиот имал бранител.

²⁰ Bradley, Craig M., The Emerging International Consensus as to Criminal Procedure Rules, Michigan Journal of International Law, Vol. 14, 1993, стр. 217–219; Bradley, 2001, стр. 393; Thaman, Stephen C., Fruits of the Poisonous Tree in Comparative Law, Southwestern Journal of International Law, Vol. 16, 2010, стр. 365, 367; Thaman, 2011, стр. 714; Thaman, 2001, стр. 592–593, 601, 613, 620.

²¹ Така е и во Словенија, полицијата по дадени поуки може да го сослуша осомничениот и од него да добие изјава, но таа не може да послужи како доказ во постапката – Gorkič, Primož, Zadržavanje osumnjičenih u pretkrivičnom postupku во Pravni život - časopis za pravnu teoriju i praksu - tematski broj - Pravo i univerzalne vrednosti, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, uredio Slobodan Perović, br. 9, 2005, стр. 800.

полиција се најкористените докази со кои се обезбедува осуда, било во постапка за спогодување, било при поротни судења.

На просторите на поранешна Југославија, полицијата првпат со ЗКП/53 добила овластување да може повикува граѓани и од нив да бара потребни известувања.²² Таквото овластување го задржала до денес. Идејата на законодавецот била и сè уште е овие известувања да помогнат во истражување на настанот, но да не се користат како докази.²³

ЗКП/77 изречно забранил врз известувања дадени пред орган за внатрешни работи да се заснова судска пресуда и наложил нивно задолжително издвојување од списите од предметот, чие решение е пресликано во ЗКП/97 и ЗКП/10.²⁴ Со оглед на тоа што ова законски било наложено дури во 1977 г., првостепените судови дотогаш во практиката користеле вакви материјали за проверка на исказите на обвинетиот или сведоците, а истовремено и ги сослушувале службените лица што ги прибавувале изјавите. Наспроти нив, Врховните судови и претходно ги сметале за спротивни на законот и одбивале да им дадат доказна вредност, а сличен став имала и доктрината.²⁵

Очигледно постои резерва кај законодавецот во однос на полицијата, која се гледа од фактот што од 1967 г. и сè уште изречно забранува таа да ги сослушува повиканите лица во својство на обвинет, сведок или вештак, и покрај тоа што сите закони ја овластуваат да презема одредени истражни дејствија (увид, претрес, одземање, преглед) чии резултати имаат доказна вредност.

Слични промени на кои се заговара во овој текст веќе се направени во Хрватска и во Србија, кои до 1990 г. беа дел од иста кривичноправна традиција со Македонија. И во Хрватска изјавите на граѓаните во полиција немаат карактер на исказ на сведок, за разлика од оние прибавени во обвинителската истрага.²⁶ Во тој контекст, службените белешки имаат само спознајна вредност и мора да се издвојат од списите со завршувањето на истрагата, бидејќи врз нив не смее да се заснова судската пресуда.²⁷ Не може ни индиректно

²² Чл. 144 од ЗКП/53 и чл. 29 (139) од ЗИД/67 на ЗКП/53.

²³ Bayer, Vladimir, *Jugoslavensko krivično procesno pravo*, Knjiga druga, Četvrto izdanje, *Pravo o činjenicama i njihovom utvrđivanju u krivičnom postupku*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1986, стр. 110 и Bayer, Vladimir, *Jugoslavensko krivično procesno pravo*, Knjiga prva, Osmo izdanje, *Uvod u teoriju krivičnog procesnog prava*, Narodne novine Zagreb, 1988, стр. 113 – овие известувања ги нарекува докази во спознајна смисла, неформални докази или неформални извори на сознание, за разлика од исказите дадени во суд кои се докази во права смисла или формални докази; Petrić, Branko, *Zapisnik o uviđaju*, JRKK, god. III br. 3, Beograd, 1965, стр. 381–382 – бидејќи не е можно веднаш и адекватно да се прибават информациите на начин на кој тие би биле употребливи во судска постапка, а е потребно да се фиксираат податоците и така да се заштитат од заборав се користат службените белешки. Тие ја олеснуваат работата на полициските служби, имаат информативен карактер, но бидејќи се без процесно значење, не треба да бидат дел од судските списи (службените белешки често содржат непотполни, фрагментарни, непроверени и ориентациони податоци што треба да се дополнат, проверат, разјаснат, за да се утврди кои факти се од интерес на кривичната постапка со цел само тие да се фиксираат во соодветна процесна форма).

²⁴ Чл. 83 и 151 од ЗКП/77; чл. 79 и 142 од ЗКП/97 и чл. 93 и 279 од ЗКП/10.

²⁵ Bayer, Vladimir, *Osnovne karakteristike novog uređnja krivičnog postupka prema noveli od godine 1967*, JRKK, god. V br. 3, Beograd, 1967, стр. 349, 352–253; Kern, Ivan, *Granice primjene odredbe člana 81. Zakonika o krivičnom postupku*, JRKK, god. VII br. 1, Beograd, 1969, стр. 106–107; Mirković, Dragić/Simić, Dušan/Vražalić, Mihajlo/Kraus, Božidar, *Izmene Zakonika o krivičnom postupku*, JRKK, god. V br. 3, Beograd, 1967, стр. 392, 397; Krivokapić, Vladimir, *Krivična prijava organa unutrašnjih poslova*, JRKK, god. XII br. 1, Beograd, 1974, стр. 33; Kraus, Božidar, *Sedmo savetovanje predstavnika krivičnih odeljenja vrhovnih sudova - Zaključci savetovanja*, JRKK, god. XII br. 2, Beograd, 1974, стр. 303–305, 310, 324–325; Vasiljević/Grubač, 1987, стр. 266–267.

²⁶ Лажетиќ-Бужаровска, Гордана/Калајџиев, Гордан/Мисоски, Бобан/Илиќ, Дивна, *Компаративно казнено процесно право*, АКАДЕМИК, Скопје, 2011, стр. 167–178.

²⁷ Ivičević Karas, Elizabeta/Kos, Damir, *Sudska kontrola optužnice*, HLJKPP broj 2/2011, Zagreb, стр. 466–467.

таквите сознанија да се внесат во доказната база преку испитување на полициските службеници како сведоци,²⁸ но затоа доказите до кои се дошло како резултат на сознанијата добиени при информативните разговори се валидни докази врз кои може да се заснова судска одлука.²⁹ За разлика од сведоците, изјавите што осомничените ги дале во полиција, а во присуство на нивен бранител, може да се користат како докази во судска постапка.³⁰ Исто така, полициските службеници може да се сослушаат како сведоци за текот на истрагата, за личните сознанија во однос на к. д., сторителите и сл., сè додека не станува збор за пренесување на она што ним им го кажеле пресумптивните сведоци или осомничените (без бранител).³¹ Освен ако не биле случајни сведоци на разговорот за чија содржина може да сведочат како и останатите граѓани,³² зашто спротивното и би немало некоја логика.

Во Србија во 2009 г. биле направени промени во српскиот ЗКП, со кои полицијата добила овластување да сослушува граѓани во својство на осомничени, при што за да биде валидна изјавата и да може да се употреби како доказ во постапката, треба да биде добиена со согласност на осомничениот и во присуство на бранител.³³ Во спротивен случај, таа ќе има само неформален карактер и ќе може да се употреби за оперативни, а не и во доказни цели.

4. Доказната вредност на изјавите дадени на полициските службеници

Одредбата од чл. 279 ст. 7 од ЗКП/10 гласи „Правосудната полиција повиканиот граѓанин не може да го испитува во својство на обвинет, сведок или вештак“.

Очигледно законот прави разлика помеѓу ситуации (1) кога службено лице собира известувања за претходно сторено к. д. од повикани осомничени или потенцијални сведоци, кога ни известувањата ни самиот тој според постојното законско решение не може да бидат докази во постапката, (2) со оние ситуации кога полицискиот службеник сам е непосреден сведок на к. д. во кој случај може и треба да биде сослушан како сведок.

---

²⁸ Kos, Damir, Bitna povreda odredaba kaznenog postupka - nezakoniti dokazi, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb, 2005, стр. 17-18; Carić, Marina, Zabрана utemeljenja sudskih odluka na nezakonitim dokazima, HLJKPP vol. 13, broj 2/2006, Zagreb, стр. 1009.

²⁹ Ivičević Karas, Elizabeta, Pomicanje granica prava na branitelja pod utjecajem europskog kaznenog prava, HLJKPP vol. 22, broj 2/2015, Zagreb, стр. 374, 381.

³⁰ ВСРХ I Кж-650/00 кај Kos, 2005, стр. 17; Carić, 2006, стр. 1006; Крапац не е приврзаник на идејата полицијата или обвинителството да имаат право формално да го испитуваат осомничениот, туку таа активност смета дека треба да биде судска – Крапас, Davor, Reforma mjesovitog kaznenog postupka: potpuna zamjena procesnog modela ili preinaka prethodnog postupka u stranacki oblikovano postupanje?, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu posvecen prof. dr. sc. Franji Vačiću, 2007, стр. 190.

³¹ ВСРХ I Кж-4/00, I Кж-364/03, I Кж-794/04, I Кж-339/01, I Кж-37/03 кај Kos, 2005, стр. 18-20, а дел и кај Carić, 2006, стр. 1009.

³² ВСРХ I Кж 767/04-3 од 1.9.2004 г. кај Karas, Žejlko, Neka dokazna pitanja o razgovoru prikriivenog istražitelja s osumnjičenikom, HLJKPP vol. 19, broj 1/2012, Zagreb, стр. 142.

³³ Бејатовић, Станко, Кривично процесно право Друго допуњено издање, Службени гласник, Београд, 2010, предговор и стр. 310, 316-317, 396, 402; Исто и по новиот ЗКП од 2011 г. – Бејатовић, Станко Уводне напомене (основне карактеристике Законика) во Приручник за примену законика о кривичном поступку, уредиле Станко Бејатовић, Милан Шкулић и Горан Илић, OEBS Мисија у Србији, Београд, 2013, стр. 20 и Delibašić/Mikić/Marinkov/Orović, 2019, стр. 16–18.

Оттука, одредбата не е пречка службениците да посведочат за личните забележувања што ги имале при преземањето на активностите.³⁴ Тоа значи дека ни сегашното законско решение не ја исклучува можноста полициските службеници да се сослушаат во други околности, но не и за она што им го кажало повиканото лице.³⁵

Дополнително, сметам дека нема законска пречка да бидат сведоци по слушање дури и во однос на изјавите што доброволно им ги дале осомничените лица или пресумптивните сведоци. Тие не може да ги сослушуваат повиканите лица во својство на обвинет, сведок или вештак, меѓутоа немаат обврска да затворат очи во однос на криминалот што се случува пред нив, ниту, пак, уши за она што некое од овие лица самоиницијативно им го кажува и во овој дел не се согласувам со спротивниот став што го имал ВСМ.³⁶

Во Германија, спонтаните изјави дадени на познајници, на полициски службеници, на тајни агенти или на информатори не се сметаат за испитување, па се прифатливи како доказ.³⁷ Таму полицискиот службеник може да се сослуша и како сведок за она што го кажал и го признал обвинетиот. Логиката на ова решение е дека обвинетиот е во различна позиција од привилегираните сведоци, кои може да одбијат да сведочат и така да го поништат претходното сведочење. Доброволното признание не може формално да се поништи, но германското решение не забранува да се докажува суштинска повреда како присила и сл. при чие постоење тоа секако би било ништовно.³⁸ Србија отишла уште подалеку, па таму полициските службеници се дел од групата лица што не може да бидат сведоци.³⁹

Ако полицијата не смее да испитува лица во својство на осомничени, сведоци или вештаци, тогаш дали треба во записникот за увид на местото на сообраќајни незгоди или други к. д. да се внесат само оние факти што се непосредно забележани, или може и податоци до кои се дошло врз основа на нечии изјави или преку заклучоци изведени од материјалните траги (верзии за движење на сторителот, за начинот на извршување на делото, попис на украдени предмети, висина на штетата и сл.). Не е спорно дека полицијата може да направи увид на местото каде што било сторено к. д. и дека во записникот за увид се внесуваат факти забележани на самото место. Меѓутоа, ако бидат внесени туѓи изјави или заклучоци за материјални траги, записниците треба да бидат редактирани зашто таа нема право да испитува лица во својство на обвинети или сведоци, а законско право да носат

---

³⁴ Така и АС Скопје КЖ. бр. 1107/15 од 10.9.2015 г.; ВСПМ Квп. бр. 32/92 од 28.5.1992 г. во Збирка на судски одлуки 1990 – 1996 Книга V, Врховен суд на Република Македонија, Скопје, 1997, стр. 97 – на службеник што вршел контрола во сообраќајот му бил понуден поткуп.

³⁵ ВСПМ Квп 2. бр. 34/2016 од 10.10.2017 г. – службените лица биле сослушани за состојбата во која ги затекнале оштетените, кои непосредно пред тоа биле жртви на разбојништво од осудените; ОС Прилеп К. бр. 342/15 од 18.2.2019 г. – службените лица биле испитани на околност што ја забележале при преземање на своите редовни активности (конкретно неовластено купување и продавање девизи во објект што немал одобрение за таква дејност); Така и Vasiljević/Grubač, 1987, стр. 399, 403 (ВСХ I Кж 356/82 од 30.6.1982 г.).

³⁶ ВСМ Впп. бр. 15/81 од 2.4.1981 г. во Збирка на судски одлуки 1980 – 1984 Книга III, Врховен суд на Македонија, Стопански суд на Македонија, Скопје, 1985, стр. 90–91 – за судот изјавата била неприфатлива бидејќи била дадена без присуство на бранител и поради фактот што МВР не може да сослушува граѓани во својство на обвинети. Имено, кога полицискиот службеник го приведувал лицето заради распит, тоа рекло „нема потреба да ме носите во С., полиетиленското платно јас го зедов и се наоѓа кај мене дома“.

³⁷ Weigend, Thomas, *The Potential to Secure a Fair Trial Through Evidence Exclusion: A German Perspective on Do Exclusionary Rules Ensure a Fair Trial? A Comparative Perspective on Evidentiary Rules, Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, editors Gless, Sabine/Richter, Thomas, Vol. 74, Switzerland, 2019, стр. 77.

³⁸ Бојлке, Вернер, Закон за кривичната постапка, Датапонс ДООЕЛ Скопје, 2009, стр. 268–269.

³⁹ Лажетик-Бужаровска/Калаџиџиев/Мисоски/Илиќ, 2011, стр. 211.

заклучоци од материјални докази има судот или вештите лица, а полицијата не е ни едно од нив.

Следното прашање е дали се оправдани судските одлуки што записникот за примање пријава во кој е содржана интегрална и неизменета изјава на оштетената (а не воопштено прераскажување), при нејзина недостапност или отежнати можности за обезбедување (во странство со непозната адреса), го прифаќаат како законит доказ во однос на содржината на нејзиното кажување.⁴⁰ Сметам дека не се. Кривичната пријава и записникот за примање пријава не се докази за пријавеното, туку се иницијални акти преку кои овластениот орган дознава за постоењето на к. д., а пријавеното дело треба да се докаже со други материјални и вербални докази. Таа може да биде доказ само за навременоста на пријавувањето како факт што е битен за оние дела за кои рокот за поднесување приватна тужба или предлог до ЈО е 3 месеци од дознавањето. Овој факт и не би можел да се утврди на друг начин. За сè друго, кривичната пријава не смее да биде доказ, односно ако е предложена, треба да се издвои.⁴¹

Во контекст на прашањето што го разгледуваме во овој труд, треба да се разграничи кои изјави имаат, а кои немаат карактер на сведок. Таква дистинкција во предметите во кои испитува повреда на конфронтациската клаузула (правото на секој обвинет да се соочи во судот со оној што го напаѓа) направил Врховниот суд на САД. Според судот, изјавите немаат testimонијален карактер, а нивното прифаќање на судењето не го повредува правото на обвинетиот на конфронтација, кога се дадени под околности што објективно укажуваат дека основната цел била да овозможи полициска помош како одговор на итна тековна ситуација. Тие се сведоштва кога околностите објективно укажуваат дека не постои таква тековна вонредна состојба (опасност, нужда) и дека примарна цел на испрашувањето е да се утврдат или да се докажат настаните од минатото што се потенцијално релевантни за подоцнежнo кривично гонење.⁴²

---

⁴⁰ АС Скопје КЖ-377/14 од 18.2.2014 г. со кој се согласил ВСРМ Квп. бр. 115/14 од 15.5.2014 г. во Билтен 8, Апелационен суд Скопје, 2014, стр. 41–42.

⁴¹ Во контекст на моето гледиште, а спротивно на тоа од АС Скопје и ВСРМ, види го заклучокот од советувањето на републичките, воениот и сојузниот врховен суд кај Kraus, Božidar, Sedmo savetovanje predstavnika krivičnih odeljenja vrhovnih sudova - Zaključci savetovanja, JRKK, god. XII br. 2, Beograd, 1974, стр. 303, 310, 324–325, како и правното сфаќање на казниот оддел на ВСПХ од 23.11.2016 г. и одлуката на ВСПХ I Кж 36/2017-4 кај Marijan, Ranko/Fumić, Zorka, Nezakoniti dokazi: Priručnik za polaznike/ice, Pravosudna akademija, Zagreb, 2019, стр. 23–24.

⁴² Davis v. Washington, 547 U.S. 813 (2006) – телефонски повик на линијата за помош (911) кој опишува тековен итен случај по природа не е сведоштво, и затоа може да биде прифатен на судење дури и ако повикувачот не е достапен; Michigan v. Bryant, 562 U.S. 344 (2011) – идентификацијата од страна на жртвата на умирање, описот на лицето што пукало и местото на пукањето не се сведоштва, бидејќи имаат примарна цел да се овозможи полициска помош во тековна вонредна (итна, ургентна) состојба; Ohio v. Clark, 576 U.S. 237 (2015) – изјавата се квалификува како сведоштво ако примарната цел на разговорот била да се обезбеди вонсудска замена за сведочењето на суд. При оценка на целта, судовите мора да ги земат предвид сите релевантни околности и онаму каде што не постои таква примарна цел, прифатливоста на изјавата е грижа на државните и федералните правила за докази, а не на клаузулата за конфронтација. Употребата при судење на вонсудски изјави дадени од дете не ја прекршува клаузулата за соочување кога детето не сведочело, бидејќи изјавите не биле дадени со примарна цел да се создадат докази за нечие гонење. Тие биле дадени во контекст на тековната вонредна состојба, која вклучува сомневање за злоупотреба на деца, наставниците поставувале прашања насочени кон идентификување и ставање крај на заканата и не го информирале детето дека неговите одговори ќе бидат искористени за апсење или казнување на неговиот насилник; White v. Illinois, 502 U.S. 346 (1992) – изјави на 4 г. девојче во кои го опишало злосторството што ги дало на нејзината бебиситерка, мајка, истражен службеник, медицинска сестра од итна медицинска помош и лекар, кои се прифатливи во државното право

Со други зборови, востановил т.н. тест за примарната цел на изјавата, според кој не е важно кој ја дал изјавата, преку кој медиум била пренесена или кому му била дадена, туку зошто била дадена. Доколку целта била да поттикне реакција на итна тековна ситуација, тогаш изјавата не е сведоштво, додека, пак, доколку целта била да овозможи кривична истрага, таа е сведоштво и давателот треба да биде предмет на вкрстено испитување.⁴³

Применето кај нас, тоа би значело дека полицискиот службеник може да сведочи во сите ситуации во кои изјавата нема карактер на сведок, но не и во тие ситуации кога нејзината цел е да овозможи истрага за минат настан, какви што се изјавите што учесниците во сообраќајната незгода им ги даваат на полициските службеници или примерот погоре со записникот за примање кривична пријава.

Горенаведеното покажува дека и кај изјавите дадени на полициски службеници мора да правиме разлика. Ако потенцијалниот осомничен или сведок не бил повикан во полиција, туку тој ја повикал полицијата за помош или доброволно зборувал пред неа, таа не треба да затвори очи и уши, ниту да ѝ биде забрането перцепцијата да ја сподели со ЈО или со судот. Да, тоа би било сведочење по слушање, неговата доказна вредност по правило е помала отколку со изворниот сведок, но не претставува забранет доказ. Како што постои тенденција за напуштање на судската истрага и премин кон обвинителска, постои тенденција и за почесто прифаќање на резултатите од полициските извиди во судските постапки. Едноставно, со зголемувањето на професионалноста на полицијата, се зголемува и довербата во неа.

Според ЕСЧП, употребата на исказите добиени во текот на полициските извиди и судската истрага заради докажување, сама по себе не е спротивна на чл. 6 ст. 1 и ст. 3 г. од ЕКЧП, под услов да биде почитувано правото на одбрана што по правило бара на обвинетиот да му се овозможи да се соочи и да ги испитува сведоците што сведочат против него, било додека тие даваат исказ или во подоцнежниот тек на постапката.⁴⁴

Целта на правото не треба да биде да ги забрани полициските испитувања, туку да ги регулира, да прецизира сет од добри стандарди чие почитување ќе ги направи прифатливи изјавите дадени во полиција.⁴⁵

според исклучоците од правилото за докази по слушање за спонтани изјави или изјави дадени во текот на обезбедувањето медицински третман.

⁴³ Basaria, Karim, Summary exhibits and the confrontation clause: looking beyond the hearsay rule for evidentiary implications of Crawford's progeny, *The Journal of Criminal Law & Criminology*, Vol.102, No.3, 2012, стр. 856–857 – изјави дадени од исто лице зависно од околностите може да имаат или да немаат карактер на сведоштво. Така повик на линијата за помош не е сведоштво бидејќи лицето бара помош во состојба на нужда, додека, пак, штом полицијата го обезбеди местото на настанот, изјавата добиена од истото тоа лице добива карактер на сведоштво бидејќи примарната цел на полициските прашања веќе не е помош во итна ситуација, туку собирање информации за претходен настан.

⁴⁴ Vanjak v. Croatia, A. no. 29889/04, 14.1.2010, § 49, 57–62 – овде судот нашол повреда на чл. 6 ст. 1 од ЕКЧП не затоа што во постапка против апликантот било употребено признанието дадено во полиција, туку затоа што домашните органи не ги сослушале полициските службеници пред кои било дадено за да ги испитаат наводите дека било дадено под притисок бидејќи бил испитуван цела ноќ и без да му се овозможи контакт со својот бранител.

⁴⁵ Stuntz, William J., *Miranda's Mistake*, *Michigan Law Review*, Vol. 99, Iss. 5, 2001, стр. 980.

Еден од тие стандарди е снимањето на испрашувањето, како што е тоа во Алјаска, Минесота и други 17 федерални држави во САД,⁴⁶ Обединетото Кралство,⁴⁷ Австралија,⁴⁸ Тајван,⁴⁹ Италија,⁵⁰ Франција,⁵¹ кое е корисно бидејќи ја штити полицијата од лажни обвинувања за употреба на нелегални и неетички методи, ги подобрува квалитетот и професионалноста на полициската работа (придонесува за професионализација на распитот), обезбедува доказ за држењето на осомничениот, за правичноста на полициските методи, за целовитоста и законитоста на добиената изјава (ја зачувува изјавата во изворна, неизменета форма), а може да обезбеди и емпириски податоци за причините поради кои осомничените признаваат.⁵² Покрај видеоснимките од испитувањето, растечки тренд во САД е поставувањето камери на полициските униформи со цел снимање на контактите на полицијата со граѓаните, како и снимање на препознавањата.⁵³

---

⁴⁶ Kamisar, Yale, *The Rise, Decline and Fall (?) of Miranda*, *Washington Law Review*, Vol.87, No.4, 2012, стр. 1027–1028 – смета дека е добро решение како за проверка на доброволноста на признанието, така и за тоа дали полицијата ги испочитувала барањата од Миранда; Исто и Duke, Steven B., *Does Miranda Protect the Innocent or the Guilty?*, *Chapman Law Review*, Vol. 10, Iss. 3, 2007, стр. 569–570; Слично Leo, Richard A., *Questioning the Relevance of Miranda in the Twenty-First Century*, *Michigan Law Review*, Vol. 99, Iss. 5, 2001, стр. 1028–електронско аудио или видеоснимање на испитувањата е најперспективната реформа за испрашувањата на нашата ера; Macula, Laura/Gless, Sabine, *Exclusionary Rules—Is It Time for Change?* во *Do Exclusionary Rules Ensure a Fair Trial? A Comparative Perspective on Evidentiary Rules*, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, editors Gless, Sabine/Richter, Thomas, Vol. 74, Switzerland, 2019, стр. 359 – сметаат дека видеоснимките, како и камерите на униформите на полициските службеници се добри мерки со превентивен ефект; Duke, Steven B./Lee, Ann Seung-Eun/Pager, Chet K. W., *A Picture’s Worth a Thousand Words: Conversational Versus Eyewitness Testimony in Criminal Convictions*, *Am. Crim. L. Rev.*, Vol. 44, 2007, стр. 47–48, 50 – предлагаат задолжително видео и аудиоснимање на испитувањето на осомничените и сведоците.

⁴⁷ Bradley, 1993, стр. 186 – посочува случај во кој апелациониот суд ја издвоил изјавата дадена по прекинот на снимањето (*The Queen v. Bryce*, 1992 *Crim. L. Rev.* 728); Bradley, 2001, стр. 386 – пропустот да се снима испрашувањето вообичаено ќе резултира со издвојување на изјавата.

⁴⁸ Bradley, 1993, стр. 194 – сите испитувања од федералните власти мора да се снимаат на лента, освен ако не е разумно изводливо да се направи тоа, и освен во ваков случај, неснимените интервјуа се недопуштени; Slobogin, 2003, стр. 315 – осомничениот добива примерок од снимката.

⁴⁹ Lin, Yu-Hsiung/Wang, Shih-Fan/Chen, Chung-Yen/Tsai, Tsai-Chen/Tsai, Chiou-Ming, *The Potential to Secure a Fair Trial Through Evidence Exclusion: A Taiwanese Perspective* во *Do Exclusionary Rules Ensure a Fair Trial? A Comparative Perspective on Evidentiary Rules*, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, editors Gless, Sabine/Richter, Thomas, Vol. 74, Switzerland, 2019, стр. 136, 153 – задолжително е аудио, а по потреба и видеоснимање на целото испитување.

⁵⁰ Бужаровска/Ре/Карнавац, 2010, стр. 49, 56.

⁵¹ Осомничениот долго време немал право ни на бранител за време на полициското испитување, иако претходно можел да се консултира со него. Но, под влијание на Салдуж пресудата (и *Brusco v. France*, 1466/07, 14.10.2010), воведени се реформи по кои тој има право на бранител при полициското испитување, како и на аудио и видеоснимање на испитувањето – Ivičević Karas, Elizabeta/Burić, Zoran/Bonačić, Marin, *Unapređenje procesnih prava osumnjičenika i okrivljenika u kaznenom postupku: pogled kroz prizmu Europskih pravnih standarda*, *HLJKPP vol. 23, broj 1/2016, Zagreb*, стр. 44.

⁵² Slobogin, Christopher, *Toward Taping*, *Ohio State Journal of Criminal Law*, Vol. 1, 2003, стр. 314 и Leo, Richard A., *The Impact of Miranda Revisited*, *The Journal of Criminal Law & Criminology*, Vol. 86, No.3, 1996, стр. 681–684, 688–689 – кој смета дека фер постапката бара задолжителна снимка од полициските испитувања во сите кривични случаи.

⁵³ Iontcheva Turner, Jenia, *Regulating Interrogations and Excluding Confessions in the United States: Balancing Individual Rights and the Search for the Truth* во *Do Exclusionary Rules Ensure a Fair Trial? A Comparative Perspective on Evidentiary Rules*, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, editors Gless, Sabine/Richter, Thomas, Vol. 74, Switzerland, 2019, стр. 108.

Во однос на притворското испитување постојат грижите на кои укажал Врховниот суд на САД уште во предметот Миранда.⁵⁴ Од друга страна, факт е дека веднаш по настанот може да се добијат најсвежи и најточни податоци. Затоа може да се уважи стравувањето од Миранда и да се овозможи полициско испитување чии резултати би имале вредност во судска постапка само откако ќе се преземат делотворни процедурални заштитни мерки пред давање на изјавата и за време на давање на изјавата.

Мерките познати во споредбеното право, кои мора да се применат пред давање на изјавата, а кои кај нас се задолжителни од средината на минатиот век, се да се информира осомничениот за причините за повикувањето, за сомневањето дека сторил одредено к. д., дека има право да молчи, дека секоја изјава што ќе ја даде може да се користи како доказ против него и дека има право на присуство на избран или назначен адвокат.⁵⁵

По даденото предупредување, ако осомничениот интелегентно, слободно и волево се откаже од правото да молчи, мерките што мора да се применат за време на давање на изјавата, односно тој сет на добри стандарди би биле задолжително присуство на бранител за време на испитувањето и задолжително видео и аудиоснимање на разговорот на осомничениот со полицијата.⁵⁶

Секогаш се можни девијации. Такви примери има во некои држави. Како куриозитет, во Руската Федерација, недовербата на законодавецот кон полицијата била толкава што вовел радикална иновација што гарантира повеќе права и од Миранда. Изјавата на осомничениот дадена пред истражител без присуство на бранител ќе се издвои ако на судењето обвинетиот ја повлече, без оглед на фактот што во истрага можеби свесно се откажал од правото на бранител. На овој начин, законот поставил брана во однос на убедувањата моќ на полицијата осомничениот доброволно да се откаже од правото на бранител.⁵⁷ Меѓутоа, читањето на законите може да создаде една претстава, а практиката,

---

⁵⁴ *Miranda v. Arizona*, 384 U.S. 448, 457-458, 461 (1966) – повторно нагласуваме дека модерната практика на испрашување во притвор е психолошки, а не физички ориентирана... кажавме претходно... дека принудата може да биде и ментална и физичка, и дека крвта на обвинетиот не е единствениот белег на неуставно испрашување... Сослушувањето сè уште се одвива во приватност. Приватноста резултира со тајност, а тоа, пак, резултира со празнина во нашето знаење за тоа што всушност се случува во просториите за испрашување... Очигледно е дека таквата средина за испрашување е создадена за ниедна друга цел освен за потчинување на поединецот на волјата на неговиот испитувач. Оваа атмосфера носи своја значка на заплашување. Секако, ова не е физичко заплашување, туку е еднакво деструктивно на човечкото достоинство. Сегашната практика на испрашување во изолација е во спротивност со еден од најценетите принципи на нашата нација – поединецот да не биде принуден да се инкриминира себеси. Освен ако не се користат соодветни заштитни средства за да се отфрли принудата својствена за притворското опкружување, ниту една изјава добиена од обвинетиот навистина не може да биде производ на неговиот слободен избор... Поединец одведен од познато опкружување во полициски притвор, опкружен со антагонистички сили и подложен на техниките на убедување опишани погоре не може да биде поинаку освен под принуда да зборува. Практично, принудата да се зборува во изолиран амбиент на полициската станица може да биде поголема отколку во судовите или другите официјални истраги, каде што често има непристрасни набљудувачи да штитат од заплашување или измама.

⁵⁵ Чл. 66 и 212 од ЗКП/53, чл. 52 (212) од ЗИД/67 на ЗКП/53, чл. 4 и 218 од ЗКП/77, чл. 3 и 210 од ЗКП/97 и чл. 69 и 206 од ЗКП/10.

⁵⁶ И во Швајцарија постои план за дополнување на ЗКП во насока на воведување задолжителна обврска за снимање на испитувањата на осомничениот – Macula, Laura, *The Potential to Secure a Fair Trial Through Evidence Exclusion: A Swiss Perspective* во *Do Exclusionary Rules Ensure a Fair Trial? A Comparative Perspective on Evidentiary Rules*, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, editors Gless, Sabine/Richter, Thomas, Vol. 74, Switzerland, 2019, стр. 49.

⁵⁷ Thaman, Stephen C., *Suđenja pred novom ruskom kaznenom porotom i nulifikacija kaznenog zakona u njezinu pravorijeku: pouke za porotom inspiriranu reformu u Euroaziji i šire*, HLJKPP vol. 15, broj 1/2008, Zagreb, стр. 379.

стварноста да открие друга вистина. Таман цитира трудови во кои е опишано како оваа навидум непропусна заштита успеала полицијата да ја совлада преку т.н. „дебни адвокати“. Тоа се адвокати што соработуваат со полицијата, ја издаваат својата професија, заработуваат од поставувањата по службена должност и често ја делат наградата со истражителите што ги повикале. Така, на пример, во 2004 г. адвокатската комора одзела лиценца на адвокат што дозволил да признае осомничен кому полицијата му ја скршила вилицата од тепање.⁵⁸

Но, опасноста од злоупотреба на правото не треба да нè спречува во обидите да ја подобриме постапка. Впрочем, за време на *ancien régime*, и судовите законски спроведувале тортура.⁵⁹ Овој начин на испитување во средниот век бил минуциозно уреден дотаму што биле нормирани направите за мачење, условите за нејзина примена, прашањата што треба да се постават, а судскиот записник имал строго дефинирана форма.⁶⁰ Сепак, тоа не е пречка сега на судовите да гледаме како на најдобри чувари на правичноста на постапката,⁶¹ односно да го парафразирам гледиштето на Врховниот суд на САД, јавноста денес не треба да биде принудена да плаќа за гревовите и недостатоците на правниот режим што постоел претходно.⁶²

Дури и кај ЕСЧП има еволуција во ставовите. Во една постара одлука, иако признава дека снимањето на разговорот, како и присуството на бранителот претставуваат заштита од непримерното однесување на полицијата, не е уверен дека тоа е неопходен предуслов за правичност во смисла на чл. 6 ст. 1 од ЕКЧП.⁶³ Меѓутоа, ако се има предвид поновата практика за правото на правна помош во полициската постапка, може да се заклучи дека оваа одлука е изменета барем по прашањето на присуството на бранителот како предуслов за правичност на постапката.

Правото на секој обвинет да биде ефективно бранет од адвокат, иако не е апсолутно, е една од основните одлики на правичното судење.⁶⁴ Па, ако националното право наметнува

---

⁵⁸ Thaman, 2008, стр. 380–381.

⁵⁹ Трпеноски, 2024 г., стр. 23–27.

⁶⁰ Морал да ги содржи прашањата на судијата, одговорите на обвинетиот, врескањата, офкањата, должината и времето на мачењето, квалитетот и степенот на мачењето, причините за неговата примена, како и состојбата во која се наоѓал обвинетиот пред и по мачењето... Покрај ова, секогаш имало и лекар што ја проверувал состојбата на обвинетиот и му давал медицинска помош според потребите – Димитриевски, Зоран/Драгичевиќ-Дичиќ, Радмила/Гало, Џанфранко/Карнакас, Мајкл Г./Николовска, Ружица/Калајџиев, Гордан/Пајиќ, Денис, Двојба во корист на обвинетиот, виновен надвор од разумно двоумење: компаративно истражување, Мисија на ОБСЕ во Скопје, 2017, стр. 26–27; Фотографии од направите за мачење што биле составен дел на Законот за казнена судска постапка на Марија Терезија од 1768 г., опис на начините на мачење, вклучително и преводи од инквизиторски списи со целосен текст од записниците за испитување под тортура и последователните на кои осомничената давала „доброволно“ признание, кое ако не било целосно (читај такво какво што сметал инквирентот дека треба да биде), било дополнувано еднаш, два, три или повеќе пати во следните испитувачки сесии, види кај Bayer, Vladimir, Ugovor s Đavlom: procesi protiv čarobnjaka u Evropi a napose u Hrvatskoj, Zora, Zagreb, 1969, стр. 256–257, 263–264, 272–273, 463–478.

⁶¹ Cuscani v. the United Kingdom, A. no. 32771/96, 24.9.2002, § 39; Chadwick v. United Kingdom, A. no. 54109/00, 18.11.2003, § 1; Timergaliyev v. Russia, A. no. 40631/02, 14.10.2008, § 59.

⁶² Hudson v. Michigan, 547 U.S. 597 (2006).

⁶³ Brennan v. the United Kingdom, A. no. 39846/98, 16.10.2001, § 53.

⁶⁴ Salduz v. Turkey, A. no. 36391/02, 27.11.2008, § 50-52; Dvorski v. Croatia, A. no. 25703/11, 20.10.2015, § 76; Ibrahim and Others v. the United Kingdom, A. nos. 50541/08, 50571/08, 50573/08 and 40351/09, 13.9.2016, § 253; Simeonovi v. Bulgaria, A. no. 21980/04, 12.5.2017, § 112, 114; Види и Basic Principles on the Role of Lawyers, the Eight United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 1990, § 1, 5 и 7, како и Directive 2013/48/EU covering the right of access to a lawyer, the right to have third parties informed of detention

последници за обвинетиот од полициското испитување што се одлучувачки за изгледите на одбраната во последователната кривична постапка, тогаш чл. 6 вообичаено ќе бара обвинетиот да има полза од помош на адвокат веќе во почетната фаза од полициското испитување. Такви последници би биле можноста судовите да носат негативни заклучоци од молчењето на обвинетиот⁶⁵ или кога инкриминирачките изјави дадени за време на полицискиот распит без пристап до адвокат се користат за негово осудување.⁶⁶

Тоа значи дека ЕСЧП како правило не го забранува испитувањето на осомничените од страна на полицијата, ниту забранува инкриминирачките изјави дадени за време на полицискиот распит да се користат за негово осудување. Само бара бранителот да биде присутен за време на разговорите на осомничениот со полицијата и при последователните испитувања со цел да осигури да се почитуваат процесните права, бидејќи на таков начин осомничениот ќе има делотворна и практична, а не апстрактна помош.⁶⁷

5. Доказната вредност на полициските службени белешки

Да се дозволи да се читаат како докази службените белешки во кои полицијата ја забележала изјавата на повиканото лице или да се сослушаат полициските службеници пред кои тоа дало изјава би значело изигрување на намерата на законодавецот таа да нема право да го испитува повиканиот граѓанин во својство на обвинет, сведок или вештак. Во однос на ова нема некои поголеми несогласувања во судската практика при толкувањето на законските одредби. Така:

1) Службена белешка составена од полициски службеник врз основа на дадена изјава и воден непосреден разговор со осомничен или со потенцијален сведок не може да служи како доказ во кривичната постапка.⁶⁸ Во една постара одлука, ВСМ смета дека потпишаните изјави на осомничената дадени пред овластено службено лице не може да послужат како доказ, ни тоа да биде сослушано по однос на нивната содржина (ако не е исполнет условот од чл. 84 и 85 од ЗКП/77), бидејќи таа не била предупредена за нејзините права, ниту се согласила да ги даде изјавите во отсуство на нејзин бранител.⁶⁹ Со ваквата формулација на образложението, судот како да оставил простор да се читаат писмените изјави дадени во МВР во присуство на бранител, што не би било во согласност со текстот на законот.

---

and the right to communicate with third parties and with consular authorities, of the European Parliament and of the Council, 2013, § 1-3.

⁶⁵ John Murray v. the United Kingdom, A. no. 18731/91, 8.2.1996, § 63, 66 - апликантот бил соочен со дилема, доколку одлучи да молчи против него согласно законот можеле да се извлечат негативни заклучоци, а од друга страна доколку зборува се соочува со ризикот да ѝ нанесе штета на сопствената одбрана. Затоа, под вакви околности концептот на правичност налага да може да се користи со правна помош уште во почетната фаза од истражната постапка; Averill v. the United Kingdom, A. no. 36408/97, 6.6.2000, § 59-60.

⁶⁶ Salduz v. Turkey, A. no. 36391/02, 27.11.2008, § 54-55; Panovits v. Cyprus, A. no. 4268/04, 11.12.2008, § 66-67; Shabelnik v. Ukraine, A. no. 16404/03, 19.2.2009, § 53; Pishchalnikov v. Russia, A. no. 7025/04, 24.9.2009, § 67, 70; Šebalj v. Croatia, A. no. 4429/09, 28.6.2011, § 250; Dvorski v. Croatia, A. no. 25703/11, 20.10.2015, § 77-78, 80.

⁶⁷ Beuze v. Belgium, A. no. 71409/10, 9.11.2018, § 134.

⁶⁸ ВСМ Кж. бр. 43/69 од 14.2.1969 г. во Збирка на судски одлуки Книга I, Врховен суд на Македонија, Скопје, 1976, стр. 171-172 (за разговор со осомничен); ВСМ Кж. бр. 702/76 од 3.2.1977 г. во Збирка на судски одлуки 1975 - 1979 Книга II, Врховен суд на Македонија, Скопје, 1980, стр. 128-129 (за разговор со сведок); Dika, Mihajlo, O nedopuštenim dokazima u parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilište u Rijeci, vol. 37, br. 1, (2016), стр. 17-19 - независно што не може да се користат во кривичната постапка, судовите во Хрватска и Словенија поради различниот карактер на парничната и дисциплинската постапка дозволуваат во овие постапки употреба на службени белешки за доказни цели.

⁶⁹ ВСМ Кж. бр. 422/77 од 27.1.1978 г. во Збирка на судски одлуки 1975 - 1979 Книга II, Врховен суд на Македонија, Скопје, 1980, стр. 129-130.

2) Судот не може во текот на постапката да ги сослуша во својство на сведоци службените лица на МВР за известувањето што им го дал обвинетиот⁷⁰ или потенцијалните сведоци.⁷¹ Поранешната практика⁷² и доктрина⁷³ прифаќала исклучоци во крајни ситуации. Меѓутоа, ако се прифатат овие гледишта, би дошле до една нелогична ситуација, да не смее да се читаат службените белешки во кои непосредно по давањето била фиксирана тугата изјава, а да смее да се сослуша полицискиот службеник за нешто што претходно го дознал кога ги преземал службените активности, а чие сеќавање со текот на времето можеби избледило.

3) Ако судот од службените белешки „1“ и од исказите на службените лица „2“ ја дознае содржината на добиените известувања или признанието од обвинетиот, тогаш тие ќе претставуваат докази врз кои не може да се заснова пресуда што е основ за нејзино укинување.⁷⁴

---

⁷⁰ Исто Калајциев, Гордан/Лажетиќ, Гордана/Неделкова, Лидија/Денковска, Маја/Тромбева, Мери/Витларов, Тодор/Јанкуловска, Павлина/Кадиев, Дељо, Коментар на Законот за кривична постапка, ОБСЕ, Скопје, 2018, стр. 620 и 820, при што се повикуваат на ВСРМ Кзз. бр. 39/2009 од 1.7.2009 г.; Така и во Србија за известување дадено во тек на информативен разговор (Сојузен суд Кпс 47/99 од 6.12.1999 г.) или за време на увид на лице место (Окружен суд во Белград Кж 1261/00 од 26.10.2000 г. и Прв општински суд во Белград К 404/95 од 31.1.2000 г.) кај Киурски, Јасмина/Лазић, Радован, Редовни правни лекови (Поглавље дванаесто) во Приручник за примену законика о кривичном поступку, уредиле Станко Бејатовић, Милан Шкулић и Горан Илић, OEBS Мисија у Србији, Београд, 2013, стр. 346.

⁷¹ ВСРСМ Квп2. бр. 89/2020 од 30.9.2020 г.; АС Битола КЖ. бр. 570/13 од 19.9.2013 г. во Билтен на судската пракса за 2013 година, Апелационен суд Битола, 2014, стр. 8–9.

⁷² ВСМ Кж. бр. 414/71 од 24.2.1972 г. во Збирка на судски одлуки Книга I, Врховен суд на Македонија, Скопје, 1976, стр. 145 – во ситуација кога потенцијалниот сведок починал не може да се прочита службената белешка што ја составил полицискиот службеник за разговорот воден со него, но нема законска пречка службеното лице да се сослуша во постапката за околности и факти што ги дознал вршејќи ја својата работа, вклучително и она што тешко повредениот (сега покојниот) во болница му го кажал, имено под кои околности се одиграл настанот и кој учествувал; ВСМ Кж. бр. 126/80 од 3.4.1981 г. во Збирка на судски одлуки 1980 – 1984 Книга III, Врховен суд на Македонија, Стопански суд на Македонија, Скопје, 1985, стр. 91–92 – дозволено е да се сослуша полицискиот инспектор за содржината на разговорот со граѓанинот, кој потоа не можел да биде најден заради сведочење.

⁷³ Krivokapić, Vladimir, Krivična prijava organa unutrašnjih poslova, JRKK, god. XII br. 1, Beograd, 1974, стр. 34; Vasiljević/Grubač, 1987, стр. 155, 268 и Vasiljević, Tihomir, Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ, Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke Republike Srbije, Beograd, 1971, стр. 453–454 – иако законот не предвидува таква можност, од ова правило треба да се отстапи во случај кога лицето што го дало известувањето умрело, душевно се разболело или не може да се пронајде, а не постои негов исказ даден во кривичната постапка; Kraus, Božidar, Sedmo savetovanje predstavnika krivičnih odeljenja vrhovnih sudova - Zaključci savetovanja, JRKK, god. XII br. 2, Beograd, 1974, стр. 304 – само во исклучителна ситуација како, на пр., пресумптивниот сведок следниот ден по разговорот со полицискиот службеник починал во сообраќајка, треба да се сослуша службеникот како сведок по слушање за она што починатиот му го изјавил, но не и ако поминало подолго време од разговорот и составувањето на службената белешка. Во однос на своерачно напишаните и потпишани изјави од граѓаните пред полициските службеници Краус на стр. 304–305 го предочува заклучокот од советувањето дека ни овие изјави како правило не смеат да се користат како доказ во постапката бидејќи во полиција осомничените и сведоците не добиваат соодветни поуки (за правата, за лажно сведочење и сл.), а ниту полицијата ги фиксира доказите во прописна процесна форма. Крајно рестриktivно, само по исклучок ако сведокот починал или е во странство и е недостапен, а пред тоа не бил сослушан од истражен судија, може да се чита како писмен доказ ваквата изјава.

⁷⁴ ВСРМ Кзз. бр. 31/2009 од 1.7.2009 г. во Збирка на судски одлуки 2004 – 2014 Книга XI, Врховен суд на Република Македонија, Скопје, 2015, стр. 149–151; Слично и Vasiljević/Grubač, 1987, стр. 149 (Окружен суд во Крушевац, Кж. 561/80 од 27.5.1980 и СС Кпз. 9/83 од 8.3.1983 г.).

4) Службените белешки не може да се користат ни за да го освежат сеќавањето на сведоците што се испитуваат пред суд.⁷⁵

5) Службените белешки со известувањата што ги дале обвинетите во полиција мора да се издвојат од списите и да се чуваат во посебна обвивка. Меѓутоа, иако нивното оставање во судскиот предмет значи повреда на ЗКП, доколку тие не се земени како докази за утврдување факти, не е сторена апсолутно суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка (чл. 364 ст. 1 т. 8 од ЗКП/77).⁷⁶

Факт е дека ни во светот не постои иста практика во однос на ова прашање. Така, во САД, Италија и во Данска постои изречна забрана за употреба како доказ пред суд на неформалните полициски белешки составени при испитување на осомничениот, во Германија има начелна забрана, а по исклучок може да се предпочат белешките за да се фати сведокот во лага, а во Франција и во Холандија начелно е допуштена нивна употреба.⁷⁷

6. Заклучок

Кај нас нема забрана правосудната полиција да презема истражни дејствија и така да прибавува материјални докази. Нема ни забрана полициските службеници да сведочат за работи што ги забележале при извршување на своите службени задачи. Но, сè уште постои забрана полицијата да сослушува лица во својство на обвинети за која полемизирам во овој труд.

De lege ferenda предлагам решението од чл. 206 и 391 од ЗКП/10 да се примени и на изјавите дадени во полиција, а за кое ќе бидат потребни законски измени и на чл. 279. Имено, доколку на главната расправа обвинетиот не даде исказ или даде поинаков исказ за одделни факти или околности, да може да се репродуцира видеоснимката од исказот на обвинетиот даден во претходната постапка во полиција во присуство на неговиот бранител.

Според конвенциското право, употребата на исказите добиени во текот на полициските извиди или за време на истрагата заради докажување сама по себе не е спротивна на чл. 6 ст. 1 и 3 од ЕКЧП под услов да биде почитувано правото на одбрана. Така што евентуални внимателно обмислени промени на нашето законодавство во ова насока не би се нашле под удар на ЕСЧП, зашто ни овој суд не предлага да се забранат полициските испитувања, туку да се почитува правото на одбрана, кое во случајов подразбира постоење сет од добри стандарди чие почитување ќе ги направи прифатливи изјавите дадени во полиција. Таквите стандарди би биле задолжително присуство на бранител за време на испитувањето и задолжително видео и аудиоснимање на разговорот на осомничениот со полицијата.

За сведоците што немаат стручна помош во постапката и врз кои може да се изврши влијание доколку насамо бидат испитувани во полиција, не треба да трпи промени законското решение по кое нивното прво испитување што може нешто да значи во постапката да биде кај јавниот обвинител. Меѓутоа, би можело да се размисли да се дозволи употреба во суд на полициските службени белешки составени од разговорот со пресумптивните сведоци, по исклучок само за да се укаже на контрадикторноста на судски

⁷⁵ АС Штип ПРКЖ. бр. 200/18 од 3.7.2018 г.; Petrić, 1965, стр. 382.

⁷⁶ ВСРМ Кж. бр. 1/94 од 24.3.1994 г. во Збирка на судски одлуки 1990 – 1996 Книга V, Врховен суд на Република Македонија, Скопје, 1997, стр. 86, 88.

⁷⁷ Carić, Marina, Zabрана utemeljenja sudskih odluka na nezakonitim dokazima, HLJKPP vol. 13, broj 2/2006, Zagreb, стр. 1021–1022.

дадената изјава, односно за да се фати сведокот во лага по примерот на решението од чл. 388 ст. 2 од ЗКП/10. Сепак, вистината треба да биде императив на секоја правична постапка. Не треба да биде без значење фактот што лицето ставило свој потпис под текстот што како негова изјава е запишан во службената белешка.

Постојното законско решение забранува употреба на изјавите од осомничените лица или од пресумптивните сведоци дадени во полиција, но не и на дериватите од тие изјави. Фактички, првите ги третира како недозволен доказ, но ги допушта плодовите од тие недозволен доказ, спротивно на забраната во општата одредба за ексклузија од чл. 12 ст. 2 од ЗКП/10. Ова е потврда на гледиштето дека и нашиот законодавец прави квалитативна разлика помеѓу две ситуации во кои има забранет начин на прибавување докази. Во однос на изјавите добиени од осомничен или сведок со употреба на сила, закана, измама, ветување и сл. (забранети пред суд) бара примена на теоријата плодови од отровно дрво. Во однос на известувањата дадени на полицијата во смисла на чл. 279 од ЗКП/10 (забранети пред суд), не бара примена на теоријата зашто целта на собирањето оперативни сознанија е токму откривање битни информации што подоцна ќе се користат за прибавување валидни докази (име на некој сведок, место каде се наоѓа плен од к. д., предмет со кој е извршено к. д. итн.). Сите тие се деривативни информации, плод од добиеното известување, само што вторите се прифатливи во постапката што следува и за која биле побарани. Прашањето што тука се поставува е дали овие информации треба да бидат подложни на исклучување како плод на отровно дрво. Сметам дека не треба сè додека полицијата при нивното прибавување не прекршува никаков закон. А, според закон, таа има право да собира известувања.

Што е, пак, со оние ситуации кога нема забранет начин за прибавување доказ (сила, закана, измама, ветување и сл.), туку полицијата собира известувања од лица што пред суд би биле привилегирани сведоци, на кои од криминалистичко-тактички причини не им е кажано за привилегијата на несведочење. Таа и од вакви лица би можела да добие битни информации што се дериват, плод на добиеното известување од лице што не било информирано дека нема обврска да даде известување (привилегиран сведок). Неинформирањето на привилегираниот сведок за кого полицијата може да знае дека станал привилегиран во оној момент кога ја насочила истрагата кон нему блиско лице претставува повреда на правото на фер постапување, кое мора да добие некаков правен епилог. Тој епилог е нивните изјави да не може да се користат ни за цели на дискредитација доколку се прифатат да сведочат во судската постапка. Сепак, законот не може да ја предвиди секоја можна ситуација што би се јавила во практиката. Затоа се тука судовите, кои имајќи ја предвид смислата на одредбата, целта кон која целел законодавецот, ќе ги разрешуваат различните конфликтни ситуации што ќе се јавуваат во прибавувањето, предлагањето и изведувањето на доказите.

PROBATIVE VALUE OF STATEMENTS GIVEN TO POLICE OFFICERS

Abstract

In the paper, the author critically analyzes the provisions of the Law on Criminal Procedure that enable different treatment and probative value of material versus verbal evidence obtained by the judicial police. It provides a brief overview of decisions in other countries, including the practice of the European Court of Human Rights on the admissibility of verbal evidence provided by the police. The legal solution in this area has been unchanged in our country for more than 50 years. With the specific proposals he provides in the paper, the author wants to stimulate a debate towards improving and adapting Macedonian criminal procedure to new legal trends.

Key words: judicial police, statements, official notes, probative value, Law on Criminal Procedure.

---

⁷⁸ Attorney at law in Law firm TRPENOSKI Skopje.